

Ζ'. Τὸν ὄρισμόν εἶναι βραχὺν καθ' ὅσον οἷόν τ' ἐσιν, αἰεὶ μέντοι τῆς σαφηνείας φυλαττομένης· ταύτης ἕνεκα τῆς βραχύτητος, ὁ ἄνθρωπος ὀρίζεται ζῶον λογικόν· δυνάμενος ὀρίζεσθαι, ὅτι ἐσὶν ἕστια ἔμφυχος σωματικὴ αἰσθητικὴ λογικὴ· ἐξ ὧν δῆλον, ὅτι ὁ ὄρισμός ἐσὶν ἔντι τῶν κυριωτέρων πρὸς τὰς ἐπισήμας ὀργάνων· δι' αὐτῆ γὰρ τὴν φύσιν, ὡς εἴρηται, τῶν ὄντων ἀκριβῶς ἰσχυλάτῃμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ διαιρέσεως, καὶ τῶν ἀνηκεσῶν αὐτῇ περιζήσεων.

Η' διαίρεσις ἐστὶ διανομὴ τῆ ἔχοντος μέρη εἰς αὐτὰ ταῦτα· οἷον ὁ ἄνθρωπος διαιρεῖται εἰ ψυχὴν, καὶ σῶμα· τρεῖς τοιγαρῶν εὐρίσκεισθαι δεόν ἐν οἰαδηποτῆν διαιρέσει, τὸ διαιρέμενον, ἢ διαίρεσις, καὶ τὰ διαιρῶντα μέρη· διαιρέμενόν ἐστι τὸ ὅλον, ὃ διαιρεῖται, οἷον ἄνθρωπος· διαιρῶντα μέρη εἰσὶν, αὐτὰ τὰ μόρια, εἰς ἃ ἡ διαίρεσις ἀποτερματίζεται, οἷον ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, διαίρεσις δὲ, ἢ διανομὴ τῆ ὅλης.

Διχῶς δὲ ἡ διαίρεσις θεωρεῖται, καθ' αὐτὸ, καὶ κατὰ συμβεβηκός, καὶ τῆς μὲν καθ' αὐτὸ διαιρέσεως τρεῖς εἰσὶ τὰ μέρη, ὧν τὸ α'. ἐστὶ τὸ τῆ γένους εἰς εἶδη. β'. τὸ τῆ ὅλης εἰς μέρη· καὶ γ'. τὸ τῆς φωνῆς εἰς διάφορα σηκινάμενα.

Δικιρεΐται τοίνυν τὸ γένος εἰς εἶδη, ὡς ὅ-
 ταν εἵπωμεν, τῆ ζῶε, τὸ μὲν ἐστὶ χερσαῖον, τὸ
 δὲ ἔνυδρον, τὸ δὲ πτηνόν· ἢ τὸ ζῶον διακίρεΐται
 εἰς λογικόν, καὶ ἄλογον· τὸ δὲ ὅλον διακίρεΐται
 διχῶς, ἢ εἰς μέρη ἑσσιωδῆ, ἢ τοὶ ἑσσιωδῶς, ἢ εἰς μέρη
 ποσωτικά δηλαδὴ κατὰ ποσότητα· ἑσσιωδῶς μὲν,
 ὡς ὅταν εἵπωμεν, τῆ ἀνθρώπου, τὸ μὲν ἐστὶ σῶμα,
 τὸ δὲ ψυχὴ· ἢ τὸ μὲν ἐστὶ ζῶον, τὸ δὲ λογι-
 κόν· κατὰ ποσότητα δ' αὖτις διακίρεΐται διχῶς,
 ἢ εἰς μέρη ὁμοιομερῆ, ἢ εἰς ἀνομοιομερῆ· εἰς μέ-
 ρη ὁμοιομερῆ διακίρεΐται τὸ ὅλον, ὡς ὅταν ἡ σὰρξ
 διακίρεΐται εἰς πλείεσα μέρη σαρκός· καὶ τὸ ὕδωρ
 εἰς μέρη ὕδατος, ἅπερ κοινωνῆσι τῆτε ὀνόματος,
 καὶ τῆ ὀρίσμεν, τῶτε ὅλω, καὶ ἀλλήλοις· οἷον τῆ
 ὕδατος πᾶν μέρος ἐστὶν ὕδωρ. Ἐἰς ἀνομοιομερῆ δὲ,
 ὡς ἐπὶ τῶν ὀργανικῶν σωμάτων, οἷον ὁ ἀνθρώ-
 πος διακίρεΐται εἰς κεφαλὴν, χεῖρας, πόδας, καὶ
 τὰ τοιαῦτα· ὧν ἕκασον ἔτε τῆ ὀνόματος, ἔτε
 τῆ λόγου μετέχει τῶ ὅλω σώματι, καὶ ἀλλήλοις·
 Ταῦτα δὲ τὰ γένη τῆς διακίρεσεως, τὸ τῆ γένος
 δηλαδὴ εἰς εἶδη, καὶ τὸ τῆ ὅλου εἰς μέρη, ὡς πράγ-
 ματα διακίρεΐται· ἢ δὲ φωνὴ διακίρεΐται· εἰς διά-
 φορα σημαϊνόμενα, ἔχ' ὡς πρᾶγμα, ἀλλ' ὡς φωνή
 κατὰ φωνῶν λεγομένη· καὶ ὁ καὶ ἀντιδιαζέλλε-
 ται τῶν ἀνωτέρω δύο γενῶν· τριχῶς δ' αὖτις ἐ-
 πὶ τῆ παρόντος διακίρεΐται· ἢ γὰρ εἰς τὰ ὁμωνύ-
 μως σημαϊνόμενα, ἢ εἰς τὰ συνωνύμως, ἢ εἰς τὰ
 κερωνύμως λεγόμενα διακίρεΐται· παράδειγμα
 τῆ α'. ἔσω ἢ φωνὴ κύων, ἣτις λέγεται κατὰ τῆ
 χερσαία κυνός, καὶ τῆ θαλαττίου, καὶ τῆ ἀσρώου,
 ὧν ἑνός ὄντος τῆ ὀνόματος, διάφοροί εἰσιν αἱ ἑ-
 σία· ἑτέρα γὰρ ἑσία κυνός χερσαία, καὶ ἑτέρα
 ἀσρώου, καὶ ἑτέρα θαλαττίου· τῆ β'. ἔσω τὸ ζῶον

ἔπερ διαιρεῖται εἰς ἵππον, βῆν, καὶ ἄνθρωπον
 ὧν κοινὸν ἐστὶν τό, τε ὄνομα, καὶ ἡ ἔσια· πάντα γὰρ
 ζῶα, καὶ τὸν τῆ ζῶα ὄρισμὸν ἐπιδέχονται· τοῦ
 δὲ γ', παράδειγμα, ὁ ἰατρὸς ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς,
 γραμματικὸς ἀπὸ τῆς γραμματικῆς· ταῦτα δὲ
 κατὰ μετοχὴν τῆς τε φωνῆς, καὶ τῆ εἶδους, ἀφ' ἧ
 παρωνόμασαι, λέγεται.

Ἡ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς διαίρεσις τριχῆ μά-
 λιστα θεωρεῖται· ἢ γὰρ ἀπ' ἔσιας εἰς συμβεβη-
 κότα γίνεται, ἢ ἀπὸ συμβεβηκῶν εἰς ἔσιας,
 ἢ ἀπὸ συμβεβηκῶν εἰς συμβεβηκῶτα· καὶ ἀπὸ
 μὲν ἔσιας εἰς συμβεβηκῶτα ἡ διαίρεσις γίνεται,
 ὡς ὅταν εἴπωμεν, τῆ σώματος τὸ μὲν ἐστὶ λευ-
 κόν, τὸ δὲ μέλαν· ἀπὸ δὲ συμβεβηκῶν εἰς
 ἔσιας, ἢτοι εἰς ὑποκείμενα· οἷον τῆ λευκῆ, τὸ
 μὲν ἐστὶ χιῶν, τὸ δὲ κύκνος, ἢ ψιμμύδιον· ἀπὸ
 δὲ συμβεβηκῶν εἰς συμβεβηκῶτα, ὡς ὅταν εἴ-
 πωμεν, τῆ χρώματος, τὸ μὲν ἐστὶ λευκόν, τὸ
 δὲ μέλαν· τῆτων ἔτιω διηρημένων, καχεῖνο δέον
 εἰδέναι φησὶν ὁ Κορυδαλλεύς, ὅτι μόναι αἱ καθ'
 αὐτὸ διαίρεσις, κυρίως ἂν διαίρεσις ῥηθεῖεν· αἱ
 δὲ κατὰ συμβεβηκὸς, καταχρηστικῶς λεγέσθω-
 σαν· ἔτε γὰρ πέφυκε κυρίως γίνεσθαι διαίρεσιν ἀ-
 πὸ ἔσιας εἰς συμβεβηκῶτα, καὶ ἀνάπαλιν· ἔτε
 μὲν ἀπὸ συμβεβηκῶν εἰς συμβεβηκῶτα· ἢ γὰρ
 τοιαύτη διαίρεσις ἀπὸ γένους εἰς εἶδη γίνεται, ὡς
 ὅταν εἰς λευκόν καὶ μέλαν διαιρῆται τὰ χρώμα.

Καὶ ἡ ἀφ' ἑνός, ἢ πρὸς ἕν τι διαίρεσις, ἐκ ἑσσι
 κυρίως διαίρεσις, ὡς πρὸς καὶ ἡ τῶν εἰδικωτάτων
 εἰς τὰ ὑφ' αὐτὰ ἄτομα· ἀμφοτέρων γὰρ ἀπαρίθ-

μησις μάλλον ρηθεΐη, ἢ διαίρεσις· τὸ γὰρ διαιρέμενον εἰς ὠρισμένα καὶ περιλαμβανόμενα ἀριθμῶν διαιρεῖται· τὰ δὲ ἄτομά εἰσιν ἄπειρα, ὡς πρὸς καὶ τὰ ὑφ' ἐνός· ἢ πρὸς ἓν, ἀόριστα, καὶ ἀριθμῶν ἀπερίληπτα.

Γ'να δὲ ὑγιῶς ἔχουσα ἡ διαίρεσις εἶη, ἐπιζητεῖται ἄ. τὰ μέρη πάντα ἐνέμενα ἐξισθῆναι τῷ ὅλῳ, ὡς μὴτε περιττεύειν ἐκείνη, μὴτε ἐλλείπειν· ὅτι χάριν ἔχει ὑγιῆς ἡ διαίρεσις τῆς ζωῆς, τὸ μὲν αἰσθητικόν, τὸ δὲ ἄλογον· τὸ γὰρ αἰσθητικόν διαιρετικὸν μόνιον συζατιτὸν ὄν τῆς ζωῆς ἐπίσης ἐκτείνεται τῇ ζωῇ· ὁμοίως ἔχει ὑγιῆς καὶ αὐτὴ τῶν ζώων, τὰ μὲν χερσαῖα, τὰ δὲ θαλάττια· ἐλλείπει γὰρ τὰ πτηνὰ· διὸ τὰ δύο μέρη ἐκεῖνα καὶ ἐξισάζουσι τῇ ζωῇ.

Β'. Τὰ διαιρετικὰ μέρη ἀνήκειν εἰς τὸ αὐτὸ τῆς διαίρεσεως γένος· ἀνδ' ὧν ἔχει ὑγιῆς, τῆς ζωῆς, τὸ μὲν ἐστὶν ἄνθρωπος, τὸ δὲ μυσικός· τὸ γὰρ ἄ. μόνιον εἰς τὴν κατὰ αὐτὸ, τὸ δὲ ἕτερον εἰς τὴν κατὰ συμβεβηκὸς διαίρεσιν ἀνήκει.

Γ'. Εἰς μέρη προσεχῆ, καὶ ἄμεσα διαιρεῖσθαι· ἀνδ' ὅτι ἔχει ὑγιῶς διαιρεθεΐη ἢ ἐσία εἰς λογικὴν, καὶ ἄλογον, ἀμέσως γὰρ διαιρεῖται εἰς σῶμα, καὶ ἀσώματον.

Δ'. Τὰ μέρη τῆς διαιρέσεως ἀντικείμενα εἶναι, ὡς θάτερον μὴ περιέχεσθαι ἐν θατέρῳ· ὅθεν ἔχ' ὑγιῆς, τῶν ζώων τὰ μὲν ἕρπετὰ, τὰ δὲ ἔχιδναι· θάτερον γὰρ περιέχεται ἐν θατέρῳ.

Ε'. Εἰ τὰ μέρη τῆς διαιρέσεως ὀλίγα ὦσιν, ἀπαντὰ δεῶν ἀριθμεῖσθαι· εἰδ' αὖ πλεῖσα, ἀπόχρη· εἰ τὰ δύο ἀντικείμενα ἀριθμηθῶσι· ὅτι χάριν ἔκ' ἑσσι διαιρεῖν τὸ ζῶον εἰς ἀνθρώπον, ἵππον, λέοντα, βῆν. κ. τ. λ'. Εἴη γὰρ ἂν μακρὰ λίαν ἢ τοιαύτη διαίρεσις· ἀλλ' ἀρκεῖ, ἢν διαιρεθῆι εἰς λογικόν, καὶ ἄλογον, ἅτινά εἰσιν ἀντικείμενα μέρη τῆς διαιρέσεως. Καὶ περὶ μὲν τῶν εἰς τὴν ἀ. τῆ νοός ἐνεργειαν ἀνηκόντων
ἀλλοις.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Β'. τῆ Νοὸς
ἐνεργείαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ ὀνόματος.

Περὶ δὲ τῶν τῆ β'. τῆ νοὸς ἐνεργεία ἀνηκόντων, ρητέον τὰ νῦν· ταῦτα δὲ εἰσὶν αἱ προτάσεις. Ἐπεὶ ἔναι αἱ προτάσεις ἐξ ὄρων συνεχήκασιν, οἱ δὲ ὄροι ὀνόματά εἰσι καὶ ῥήματα, ἀρχτέον ἀπὸ τέτων. Ὄνομα τοίνυν, ὡς ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας ἀποδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος, ἐστὶ φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην ἄνευ χρόνου, ἧς μηδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον· τὸ μὲν ἔν φωνῇ ἐνταῦθα, ὡς γένος εἴληπται· ὁμοίως γὰρ καὶ τῷ ῥήματι, καὶ τῷ λόγῳ ἐφαρμόττει, ὡς κατωτέρω εἰρήσεται· διασέλλει δὲ δι' αὐτῆ καὶ τὸν ψόφον, ὅς ἐστι φωνή· λέγεται β'. τὸ ὄνομα φωνὴ σημαντικὴ εἰς διαφορὰν τῶν ἀσήμων φωνῶν, οἷον βλίτυρι, κ.τ.λ'. λέγεται γ'. κατὰ συνθήκην, πρὸς διασολὴν τῶν μὴ κατὰ συνθήκην σημαντικῶν φωνῶν, οἷον ἐστὶ καγχασμός, καὶ σεναγμός· δ'. ἄνευ χρόνου, ὃ διαφορὰν τῆ ὀνόματος πρὸς τὸ ῥῆμα ἀπεργάζεται. ε'. ἧς μηδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον, πρὸς ἀντιδιασολὴν τῆ

ἐνό-

ὀνόματος πρὸς τὸν λόγον, ἔτι τὸν μετὰ συμπλο-
κῆς ὄρον· τὰ γὰρ μέρη τῆς λόγου κεχωρισμένα
γίνεται καθ' αὐτὰ σημαντικὰ, ὁμοίως ἔτι τὰ μέ-
ρη τῆς μετὰ συμπλοκῆς ὄρου.

Ἐνθαίσις α'. ὁ ὑγιῶς ἔχων ὀρισμὸς πᾶσι τοῖς
ὀριζομένοις ἐφαρμόττει· ἀλλ' ὁ ἀποδοθεὶς τῷ Ἀ-
ριστοτέλει τῆς ὀνόματος ὀρισμὸς ἐπᾶσιν ἐφαρμότ-
τει τοῖς ὀρισμοῖς· ἐπεὶ γὰρ ἐφαρμόττει τῷ ἐν ψυχῇ
καὶ γεγραμμένῳ ὀνόματι, ἄρ' ἔτι ὑγιῶς ἀποδέ-
δοται.

Ἀπαντητέον, ἐνταῦθα ὀρίζεσθαι τῷ φιλο-
σόφῳ, ἔτι ἐν τῇ ψυχῇ ὄνομα, ἢ τὸ νόημα· ἔτι
τὸ ἐν γράμμασιν, ἀλλὰ τὸ ἐν τῇ φωνῇ μόνον.

Ἐνθαίσις β'. τὰ ὀνόματα φύσει εἰσὶ σημαν-
τικὰ· ἄρα ἔτι ὑγιῶς εἴρηται τὸ ὄνομα φωνὴν εἶναι
κατὰ συνθήκην σημαντικὴν· δείκνυται τὸ ἠγόμε-
νον· τὸ γὰρ ὄνομα ἔτι αἱ λοιπαὶ φωναὶ ὄργανά εἰ-
σι τῆς ἐμφύτης ἡμῖν λογικῆς δυνάμεως, τὰ δὲ
ὄργανα τῆς ἐμφύτης δυνάμεως φύσει εἰσὶ τοιαῦτα,
ἔτι ἐκατὰ συνθήκην· ἄρα τὸ ὄνομα, ἔτι αἱ λοι-
παὶ φωναὶ, φύσει εἰσὶ σημαντικαί· ἔτι ἐκατὰ
συνθήκην.

Ἀπαντητέον πρὸς ταῦτα, ὅτι δέδοται μὲν
τῷ ἀνθρώπῳ ὡς ὄργανον ἢ φωνή· ὁ δὲ τοιοῦς
δε, ἢ τοιοῦςδε σχηματισμὸς τῆς φωνῆς, καθ'
ὄν αὐτῇ γίνεται σημαντικὴ κατὰ διάλεκτον,
οὐκ ἔτι εἰσὶν ἀπὸ φύσεως, ἀλλὰ κατὰ συν-
θήκην.

Γ. Ἡ ὥρα, ἡμέρα, ἑβδομάς, μῆν, ἐνιαυ-
 τός, εἰσὶν ὀνόματα; ἀλλὰ μὴν σημαίνουσι ταῦτα
 χρόνον· ἔχ' ὑγιῶς ἄρα ἀποδίδεται τὸ ὄνομα, ὅ-
 τι ἐστὶ φωνὴ σημαντικὴ ἄνευ χρόνου. Ἔτι τὸ ἄ-
 ρισον, δεῖπνον, καὶ τὰ τοιαῦτα ὀνόματά εἰσι,
 προσσημαίνουσι μέντοι χρόνον, καθ' ὃν εἴωθε γί-
 νεσθαι.

Εἰς λύσιν τούτων ληπτέον, ὅτι ἄλλο ἐστὶ
 σημαίνειν χρόνον, καὶ συσημαίνειν, καὶ προσση-
 μαίνειν χρόνον· σημαίνειν γὰρ χρόνον ἢ φωνὴ ἐ-
 κείνη λέγεται, ἥς ὁ χρόνος αὐτός ἐστι τὸ σημαί-
 νόμενον καθ' αὐτὸ, ὡς πρῶγμα, οἷον ἐστὶν αὐτὸ
 τῆτο τὸ τῆ χρόνος ὄνομα, καὶ ὅσα σημαντικὰ ἄλ-
 λα τῶν μερῶν τῆ χρόνος, οἷον ἔτος, μῆν, καὶ τὰ
 τοιαῦτα· συσημαίνειν χρόνον φωνὴ τις λέγε-
 ται, ἥτις σημαίνει μέν τι ἐν ὀρισμένῳ χρόνῳ γι-
 νόμενον, ἔχ' ἐν κινήσει δὲ, ὡς δεῖπνον, ἄρισον,
 ἅπερ σημαίνει μὲν προηγουμένως τὴν ἐξίασιν, καὶ
 συσημαίνουσιν ἅμα καὶ τὸν χρόνον, καθ' ὃν εἴωθε
 γίνεσθαι· ἢ συσημαίνει δὲ τῆτον ὡς ἐν διεξόδῳ,
 καὶ ῥέοντα· προσσημαίνειν δὲ χρόνον λέγεται, ἢ
 νίκα ὁ χρόνος ἐν κινήσει συσημαίνεται καὶ ῥοῆ,
 ἥτοι ἐντὶνι διαφορᾷ χρόνου, ἐνδεῶτος δηλαδὴ ἢ
 παρωχημένῳ χρόνῳ· ἐστὶ γὰρ ἰδιάζουσα σημασία
 τοῖς ῥήμασιν.

Ἀπαντῶντες τοιγαρῶν πρὸς τὴν ἐνστασιν ἐ-
 ρῶμεν, ὅτι ἡ ὥρα, ἡμέρα, κ.τ.λ. ὀνόματα, ση-
 μαίνουσι μὲν χρόνον, ἢ μέντοι προσσημαίνουσι χρό-
 νον, ὡς τὰ ῥήματα· ὁμοίως καὶ πρὸς τὸ ἕτερον ῥη-
 τέον, ὅτι τὸ δεῖπνον, καὶ τὸ ἄρισον συση-

D

μαίνει

μαίνει μὲν χρόνον, καθ' ὃν εἴωθε γίνεσθαι, οὐ προσσημαίνει δὲ τῆτον, ὡς ἐν διεξόδῳ κ' ῥέοντα.

Δ'. Τὸ φιλεῖν, τὸ τύπτειν, κ' τὰ τοιαῦτα τῆ τῶν ὀνομάτων ἐμπεριλαμβάνονται τῆξει, ἀλλὰ ταῦτα προσσημαίνουσι χρόνον ἐνεσῶτα, ἄρα, κ.τ.λ'.

Ῥητέον, ὅτι τὸ φιλεῖν, τὸ τύπτειν, οὐ τοῖς ὀνόμασι κυρίως συναριθμῶνται· ῥήματα γὰρ εἰσιν ἀπρέμφοτα, καίτοι ἄρθροις ἐσ' ὅτε συνταττόμενα· διὸ ἔφασμασὸν εἶγε, προσσημαίνουσι χρόνον.

Ε'. Κάλιππος, Ἐπακτροκέλης, κ' τὰ τέτοις παραπλήσιά εἰσιν ὀνόματα· ἀλλὰ τὰ μέρη τέτων εἰσὶ σημαντικά· σημαίνουσι γὰρ καλός, ἵππος, κέλης· ἔκ ἄρα ὑγιῶς εἴρηται τῷ ὀνόματος μηδὲν μέρος εἶναι σημαντικὸν κεχωρισμένον.

Ῥητέον, ὅτι τὰ τοιαῦτα μέρη τῶν συνδέτων δοκῶσι μὲν σημαίνειν, ἔ σημαίνουσι δέ· μετὰ γὰρ τὴν ἀπὸ τῷ συνδέτῳ διείρησιν ἀσήμαντα τὰ μέρη εἰσὶν ὅσον πρὸς τὰ σύνδετα.

Τίθητι δὲ ὁ Φιλόσοφος τῷ ὀνόματος τὰς διαφορὰς τρεῖς· τὸ μὲν ὠρισμένον λέγεται, οἷον ἄνθρωπος, τὸ δὲ ἀόριστον, οἷον ἔκ ἄνθρωπος· τὸ δὲ πτώσις ὀνόματος, εἰσὶ δὲ τοιαῦτα, ὅσα μὴ κατ' ὀρθὴν πτώσιν ἀναφέρεται, οἷον Φίλωνος, Φίλωνι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ Ρ᾽ ῥήματος.

Ρ᾽ ῥήμα ἔστι φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην προσσημαίνουσα χρόνον, ἢ μέρος ἕδεν σημαίνει χωριστὸν, ἢ ἔστιν αἰεὶ τῶν καθ' ἑτέρον λεγομένων σημείον· λέγεται τὸ ῥήμα, ὅτι προσσημαίνει χρόνον, καθ' ὃ ἢ ἀντιδιασέλλεται τῷ ὀνόματι· εἶναι γὰρ φωνὴν σημαντικὴν κατὰ συνθήκην, ὃ ἢ τὸ πῶς ἐπέχει γένους, κοινὸν ἔστι ἢ τῷ ὀνόματι· δηλοῖ δὲ τὸ προσσημαίνειν χρόνον, τὸ μετὰ τῆς σημαίνουμένης κινήσεως, ἢ πάσης, ἢ τὸν χρόνον συνεμφαίνειν, καθ' ὃν ἢ κίνησις, ἢ τὸ πάθος· λέγεται ἔτι, ὅτι ἔστιν αἰεὶ τῶν καθ' ἑτέρον λεγομένων σημείον, δι' ἃ δηλοῦται, ὅτι τὸ ῥήμα αἰεὶ ἐν ταῖς προτάσεσι χώραν κατηγορημένον πληροῖ, οἷον ἄνθρωπος περιπατεῖ. ἦν δέ ποτε ἐν ὑποκειμένῳ λόγῳ ληφθεῖν τὸ ῥήμα, ἢ ἔστι ῥήμα, ἀλλ' ὄνομα, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη τῆς ὑπογραφῆς κοινὰ ὄντα ἢ τῷ ὀνόματι, ἐν τῷ περὶ ἐκείνου λόγῳ τῆς προσηκῆσεως τετυχήκασιν ἐξηγήσεως.

Ὡς περὶ δὲ τῶν ὀνομάτων, τὰ μὲν ὠρισμένα εἰσι, τὰ δὲ ἀόριστα, τὰ δὲ πτώσεις ὀνόματος· ἢ τῶ ἢ τῶν ῥημάτων, τὰ μὲν ὠρισμένα εἰσιν οἷον λέγει, γράφει· τὰ δὲ ἀόριστα, οἷον ἢ λέγει· τὰ δὲ πτώσεις ῥήματος, οἷον ἔγραφε, γέγραφε· παρὰ γὰρ τοῖς λογικευμένοις ὁ ἐνεσῶς μόνον τῶν ὀριστικῶν, ῥήμα ἤκαθεν· οἱ δὲ ἄλλοι χρόνοι, πτώ-

σεις ῥήματος· ἄλλοι γὰρ ὁ ἕνεσως σημαίνει καθ' ἑαυτὸν ἀλήθειαν, ἢ ψεῦδος ἐν ταῖς προτάσεσιν οἱ δὲ ἄλλοι ἕκ ἄλλων, ἢ ἐπὶ τὸν ἕνεσῶτα ἀναφερόμενοι.

Ἰσέον δὲ, ὅτι ἐπὶ τῶν ῥημάτων ἕκ ἀπόχρη ἢ ἄρνησις ὅπως ἔν προσκειμένη ἀόριστιαν ἐμποιῆσαι· πολλάκις γὰρ ἔτω προσκειμένη ποιεῖ πρότασιν ἀποφατικὴν, ἀλλ' ἕκ ἀόριστον ῥήμα· ἀλλ' ὅπηνίκα ἀναλυομένη τῷ ῥήματος διὰ τῆ ὑπαρκτικῆ ἢ ἄρνησις προτίθεται τῇ ἕξ αὐτῆ μετοχῇ, οἷον ἔσι μὴ λέγων, μὴ γράφων.

Ἐπιχειροῦσι δὲ κοινῶς λέγοντες, ὅτι αἱ προτάσεις αὗται, ὁ Ἀδάμ ὑπῆρξεν· ὁ Ἀντίχριστος ἔσαι, εἰσὶν ἀληθεῖς· εἰσὶ γὰρ τῆς θεοπνεύσεως γραφῆς, ἣν ἕκ ἔσι σφάλλασθαι ποτε· ἀλλ' αὗται διὰ παρωχημένον καὶ μέλλοντος χρόνον προφέρονται, ἕς καλεῖ πτώσεις ῥήματος ὁ Φιλόσοφος, ἄρα αἱ πτώσεις τῷ ῥήματος σημαίνουσιν ἀλήθειαν, ὡσπερ ὁ ἕνεσως.

Ἀπαντήτέον, ὅτι σημαίνουσιν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἕ καθ' ἑαυτὰς, καὶ ἢ πτώσεις εἰσὶ ῥήματος, ἀλλ' ἔφ' ὅσον ἐπὶ τὸν ἕνεσῶτα ἀναφέρονται· ἕ γὰρ ἦν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι ὁ Ἀδάμ ὑπῆρξεν, εἰμὴ ἦν ποτὲ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι ἔσιν ὁ Ἀδάμ· ἕ δὲ αὐτῆ ἔσιν ἀληθὲς, ὅτι ὁ Ἀντίχριστος ἔσαι, εἰμὴ μέλλει ποτὲ ἀληθεύειν, ὅτι ὁ Ἀντίχριστός ἔσι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Περὶ Λόγου.

Ο λόγος ὀρίζεται τῷ Φιλοσόφῳ, ὅτι ἐστὶ φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην, ἢς τῶν μερῶν τι σημαντικόν ἐστὶ κεχωρισμένον, ὡς φάσις, ἀλλ' ἔχ' ὡς κατάφασις, ἢ ἀπόφασις· τρία εἶτι τὰ μέρη τῆς ὑπογραφῆς ταύτης, ὧν τὸ μὲν ἐστίν, ὅτι ἐστὶ φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην, ὃ ἐξ χωρῶν ἐπέχει γένεσι· κοινόν γὰρ ἐστὶ ἐξ τῆ ὀνόματος, ἐξ τῆ ῥήματος.

Β. Ὅτι ἢς τῶν μερῶν τι σημαντικόν ἐστὶ κεχωρισμένον, δι' ἃ διασέλλεται ὁ λόγος τῆτε ὀνόματος, ἐξ ῥήματος.

Γ. Ὅτι σημαίνουσι τὰ μέρη τῆ λόγου κεχωρισμένα, ἔχ' ὡς κατάφασις, ἢ ἀπόφασις, ἀλλ' ὡς φάσις μόνον· ἢ δὲ φάσις ἐστὶ φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην ὡς μέρος καταφάσεως, ἢ ἀποφάσεως, ψεύδους, ἢ ἀληθείας ἀνεπίδεκτος, οἷον ἄνθρωπος, περιπατεῖ.

Ἐρεῖς, εἰ ὁ Πέτρος τρέχει, κινεῖται, ἔστι λόγος· ἀλλὰ τὰ μέρη τῆτε σημαντικὰ εἰσὶν ὡς κατάφασις· ἔχ' ὕγιως ἄρα εἴρηται τὰ μέρη τῆ λόγου εἶναι σημαντικὰ, ὡς φάσις μόνον.

Ἀπαντῶμεν, ὅτι ὁ προχειρισθεὶς λόγος ὑποθετικός· ὃ δὲ Φιλόσοφος ἐπὶ τῆς ἐκτεθείσης ὑπο-

ὑπογραφῆς ἢ περιείληφε καὶ τὸν ὑποθετικὸν λόγον, ἀλλὰ μόνον τὸν κατηγορητικόν.

Διαιρεῖται ὁ λόγος εἰς ἔντελῆ, καὶ ἀτελῆ· καὶ ἀτελής μὲν ἐστὶν ὁ ἀτελῆ διάνοιαν ἐμφαίνων, οἷον Πλάτων δίκαιος· ἔντελής δὲ, ὁ αὐτοτελῆ διάνοιαν ἐμφαίνων. οἷον ὁ Πλάτων ἐστὶ δίκαιος· ὅς καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς ἐρωτηματικόν, κλητικόν, προταχτικόν, εὐκτικόν, καὶ ἀποφαντικόν· οἱ λογικευόμενοι ἔν περὶ τὸν ἀποφαντικόν μόνον καταγίνονται λόγον· μόνος γάρ ἐστι δεκτικὸς ἀληθείας, ἢ ψεύδους, καὶ ἐξαγγέλλει, ἢ φησὶν Ἀμύκιος, τὰ παθήματα τῶν γνωστικῶν δυνάμεων· οἱ δ' ἄλλοι τῶν ὀρεκτικῶν δυνάμεων· τὰ πάθη σημαίνουσι, καὶ ἀνεπίδεκτοὶ εἰσὶν ἀληθείας, ἢ ψεύδους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Περὶ ἀποφάνσεως, καὶ διαιρέσεως τῆς αὐτῆς.

Ἡ ἀπόφανσις κατὰ τὰ διάφορα, ἃ παρίσῃσι λειψιγήματα, διαφόρων εἴληχε καὶ τῶν ὀνομάτων· ὅταν μὲν τὴν τῆ νοῶς πρόσληψιν ἐξαγγέλλῃ, ἢ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ παρεμφαίνῃ, λέγεται ἀπόφανσις, ἢ ἐρμηνεία· ὅτε δὲ προτίθησιν εἰς ζήτησιν, ζήτησις· ἡγεμένη δ' αὖ προσαγορεύεται πρότασις, ὅτε εἰς τινος ἀπόδειξιν προβάλλεται· συμπέρασμα δὲ, ἢτοι ἐπόμμενον, ὅταν ἐκ τῶν ἡγεμένων παράγῃται· καὶ

τε.

τελευταῖον ἔνστασις ἀκέρει, ὅτε τὶ δι' αὐτῆς καταπολεμεῖται· ὅπως δὴ ποτὲν δὲ ἢ ἀπόφανσις καλυμένη, ὀρίζεται τοῖς λογικευομένοις, ὅτι ἔστι λόγος ἀποφαντικός δεκτικὸς ἀληθείας, ἢ ψεύδους, εἴτ' ἔν λόγος καταφατικός τινος κατὰ τινος, ἢ ἀποφατικός τινος ἀπὸ τινος.

Καὶ τὸ μὲν λόγος ἐπὶ τῆς ὑπογραφῆς ταύτης χώρᾳν ἐπέχει γένους· ὁμοίως γὰρ πάσαις ταῖς ἀποφάνσεσι, καὶ ταῖς ἀτελέσιν ἀρμόττει· τὰ δὲ λοιπὰ μόρια διαφορᾶς· δι' αὐτῆς γὰρ ἀντιδιαφέλλεται τῶν ἀνεπιδέκτων ἀληθείας, ἢ ψεύδους λόγων.

Διαιρεῖται δὲ ἡ ἀπόφανσις εἰς ἀπλήν, ἢ τοι κατηγορικὴν, καὶ εἰς σύνθετον, ἢ τοι ὑποθετικὴν· ἀπλή μὲν ἔστιν ἢ ἐξ ἀπλῶ ὑποκειμένου, κατηγορημένου, καὶ συνδέσμου συνεσηκῦτα, οἷον ὁ Πλάτων ἐστὶ δίκαιος· σύνθετος δὲ ἢ ἐκ πλειόνων ἀποφάνσεων καταφατικῶν, ἢ ἀποφατικῶν συνδέσμων τινὶ ζευγνυμένων συνεσηκῦτα· σύνδεσμοι δὲ εἰσι, καὶ ἢ, εἰ, ὅτι, οἷον εἰ τρέχει, κινεῖται· ὅτι ἐστὶν Ἡλῖος, ἐστὶν ἡμέρα· ὁ διδάσκαλος λέγει, καὶ ὁ μαθητὴς ἀκέρει· ὁ Σωκράτης κάθηται, ἢ ἴσεται.

Ὑποδιαιρεῖται ἡ ἀπλή ἀπόφανσις, εἰς ἀπόφανσιν ἐξ ἀπλῶ ἄκρου, καὶ εἰς ἀπόφανσιν ἐκ συνθέτου ἄκρου· ἀπόφανσις ἐξ ἀπλῶ ἄκρου ἐστὶν, ἢ ἐξ ἀπλῶν, ἢ τοι ὑποκειμένου, ἢ κατηγορημένου συνεσηκῦτα· οἷον ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ δίκαιος· ἀπόφανσις δὲ ἐκ συμπεσλεγμένη ἐστὶν, ἢ συνεσηκῦτα, ἢ ἐξ ὑποκειμένου συνθέτου, οἷον ὁ δίκαιος ἄν.

ἄνθρωπος ἐστὶ μακάριος· ἢ ἐκ συνθέτου κατηγορημένα, οἷον ὁ Σωκράτης ἐστὶ σοφός, καὶ δίκαιος· ἢ ἐξ ἀμφοτέρων συνθέτων, οἷον ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐστὶν ἀπλῆς, καὶ ἐμψρων· ταῦτα δὲ ἔλεγχεται πολλά ὑποκείμενα, ἢ κατηγορούμενα, ἀλλ' ἐν μόνον· ἐνὶ γὰρ ῥήματι μόνω συνάπτεται.

Ἡ ἔν ἀπόφανσις εἴτε ἐξ ἀπλῆς, εἴτε ἐκ συνθέτου ἄκρῃ, διαιρεῖται εἰς ἀπολελυμένην καὶ μετὰ τρόπον· ἀπολελυμένη ἐστὶν, ἢ ἀπολύτως τίτινι ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν σημαίνεσα· οἷον ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶν, ὁ ἄνθρωπος ἐκ ἐστὶ λέων· μετὰ τρόπον ἀπόφανσις ἐστὶν, ἢ σημαίνεσα τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὑπάρχει τὸ κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ, οἷον ὁ ἄνθρωπος ἀναγκαίως ἐστὶ ζῶν· τὸ τεῖχος ἐνδεχομένως ἐστὶ λευκόν· δυνατόν ἐστὶ τὸν ἄνθρωπον φιλοσοφεῖν.

Τῆς ἀπλῆς αὐθις ἀποφάνσεως, ἢ μὲν ἐκ δευτέρου, ἢ καὶ ἀπλῆ· ἢ δὲ ἐκ τρίτου, ἢ προσκατηγορούμενον λέγεται. Ἐκ δευτέρου προσκατηγορούμενος ἐστὶν, ἢ ἐκ μόνου ὑποκειμένου καὶ ῥήματος συνεσηκυῖα· οἷον ὁ Πλάτων ἀναγινώσκει· ὅπῃ τὸ ῥῆμα κατηγορεῖται, καὶ ἔ. πρόσκειται, ἐκ τρίτου κατηγορούμενος ἀπόφανσις ἐστὶν, ἢ τότε ἐστὶ τρίτον πρόσκειται, οἷον ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ λευκός· τὸ γὰρ ἐστὶ τρίτον ἀριθμεῖται ἐν ταῖς τοιαύταις ἀποφάνσεσι.